

Процесуални последици на споразумението в производството по медиация.

Таня Градинарова

Резюме на английски език: *The peculiarities in the mediation proceedings lead to peculiarities in the application and the legal effect of the agreement, with which they conclude. The clarification by the theory of civil procedural law of the procedural consequences of the agreement from these alternative dispute resolution proceedings is of great importance for their proper implementation and for the promotion of the use of these proceedings by the parties, as well as for ensuring a balance between mediation and judicial proceedings.*

This report aims to discuss the issues regarding the procedural consequences of the agreement reached in the mediation proceedings, their regulatory framework and its compliance with the requirements for transposition set out in Art. 12.1. of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters.

The subject of this report is the critical analysis of the provision of Art. 18 of the Mediation Act, which establishes the procedural consequences of the agreement reached between the parties to the mediation proceedings. Conclusions are then drawn based on said analysis on the need for amendment of the provision in order to remove the discrepancy between the title of the legal rule and its content. Concrete proposals are then addressed to the legislator for the adoption of a new version of the provision de lege ferenda.

Key words: *mediation proceedings, agreement between the parties to the mediation proceedings, procedural consequences of the agreement, court approval of the agreement in the mediation proceedings, enforceability of the agreement.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Добрият достъп до правосъдие като част от политиката на Европейския съюз за създаване на пространство на свобода, сигурност и правосъдие включва достъп както до съдебни, така и до извънсъдебни способи за разрешаване на спорове. Съдебният процес и алтернативните способи за разрешаване на спорове имат свързани цели и се стремят към постигане на бързо и трайно помирение между страните по спора, подходяща защита на техните материалноправни отношения и окончателно уреждане на споровете помежду им.

Медиацията като един от способите за извънсъдебно разрешаване на спорове по гражданскоправни и търговскоправни въпроси представлява доброволна поверителна процедура, при която трето лице-медиатор подпомага спорещите субекти да постигнат споразумение и да прекратят въз основа на него спора помежду си.

Като правило, процедурата по медиация е пригодена към нуждите на страните, а постигането на споразумение между тях в производството по медиация е нейният най-желан завършек.

Общите стандарти за алтернативно разрешаване на спорове следва да включват: придържане към споразумение по алтернативно разрешен спор, независимост, прозрачност, ефективност, справедливост, безпристрастност и поверителност; последици за давностните срокове; изпълняемост на споразумения, произтичащи от алтернативно разрешен спор, квалифициране на трети страни³³¹.

С Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси³³² се въведе рамково законодателство, в частност уреждащо някои институти на гражданския процес, с цел насърчаване използването на медиация и осигуряване на предвидима

³³¹ Резолюция на Европейския парламент от 25 октомври 2011 г. относно алтернативно разрешаване на спорове при граждански, търговски и семейни дела (ОВ С 131, 08/05/2013, т. 8.)

³³² ОВ L 136, 24/05/2008

правна рамка за страните, които стават инициатори на тази процедура за разрешаване на споровете помежду им.

Законодателят ни отговаря на изискването за транспониране на Директивата във вътрешното ни законодателство в срок до 21 май 2011 г., предвидено в чл. 12.1. от нея, с приети от 41-вото Народно събрание през 2011 г. изменения и допълнения на Закона за медиацията (обн.ДВ бр. 110/17.02.2004 г., изм. и доп.бр. 86/24.10.2006 г.;бр.9/28.01.2011 г.; бр. 27/1.04.2011 г.).

Особеностите в производството по медиация водят до особености в действието и правните последици на споразумението, с което приключва то. Изясняването от теорията на гражданското процесуално право на процесуалните последици на споразумението в това производство за алтернативно разрешаване на спорове са от значение както за правилното му прилагането, така и за насърчаване на използването на това производство от страните и осигуряване на баланс между медиацията и съдебното производство.

Настоящият доклад има за цел да постави на дискусия проблемите за процесуалните последици на споразумението, постигано в производството по медиация, тяхната законова уредба и съответствието ѝ с изискванията за транспониране, поставени в чл. 12.1. от Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси .

ИЗЛОЖЕНИЕ

1. Проблемът: В разпоредбата на чл. 18 Закона за медиацията (ЗМед), приета с измененията и допълненията му през 2011 г. (обн.ДВ бр. 27/1.04.2011 г.) са включени следните норми: *ал. 1: „Споразумение по правен спор по смисъла на чл. 1 от закона, постигнато в процедура по медиация, има силата на съдебна спогодба и подлежи на одобрение от районните съдилища на страната.“ Ал. 2: „Съдът одобрява споразумението след потвърждаването му от страните, ако не противоречи на закона и добрите нрави. Съдът изслушва мнението на прокурора, ако той участва като страна по делото.“* Заглавието над разпоредбата гласи: *„Придаване на изпълнителна сила на споразумението“*.

От прочита на разпоредбата се поражда следните въпроси: 1) налици ли са законови изисквания към споразумението, постигнато в процедура по медиация, за да придобие то силата на съдебна спогодба; 2) ако споразумението между страните не бъде одобрено от районните съдилища в страната, ще има ли то силата на съдебна спогодба; 3) одобреното от районните съдилища споразумение между страните, постигнато в процедура по медиация, има ли друга правна последица освен изпълнителна сила.

2. Директивата: Рамковото законодателство относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси, въведено с Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, предвижда следните изисквания към споразумението, постигано при медиация по презгранични спорове³³³.

2.1. гарантиране от държавите-членки спрямо страните в медиационното производство, че на съдържанието на писменото споразумение, постигнато между тях, може да се придаде изпълнителна сила, за да не бъде разглеждана медиацията като по-неефективна алтернатива на съдебното производство (т.19) ;

³³³ Понятието „презграничен спор“ за целите на директивата е определено в чл. 2 от нея : „...спорът, при която поне една от страните е с местоживееене или обичайно местопребиваване в държава-членка, различна от държавата-членка на местоживееене или местопребиваване на която и да е от другите страни към датата, на която:а)страните се съгласяват да използват медиация след възникването на спора; б) медиацията е разпоредена от съд;в)съгласно националното законодателство възниква задължение да се използва медиация; или г)към страните е отправена покана по смисъла на чл. 5“

2.2. държавите-членки гарантират възможността страните или една от страните, с изричното съгласие на останалите, да поискат да се придаде изпълнителна сила на съдържанието на постигнатото в резултат на медиация писмено споразумение. На съдържанието на такова споразумение се придава изпълнителна сила, освен ако съдържанието на споразумението не противоречи на законодателството на държавата –членка, в която е направено искането или законодателството на държавата-членка не предвижда неговата изпълняемост (чл. 6 §1.);

2.3. на съдържанието на споразумението може да се придаде изпълнителна сила от съд или друг компетентен орган посредством съдебно решение или друг акт, съставен или заверен от лице, натоварено от държавата с такива функции, в съответствие със законодателството на държавата, в която е направено искането (чл. 6 §2.);

2.4. съдържанието на постигнато в резултат на медиация споразумение, на което е придадена изпълнителна сила в държава-членка, следва да бъде признато и обявено за изпълняемо и в останалите държави-членки в съответствие с приложимото право на Общността или националното законодателство(т.20).

Държавите- членки са свободни в избора си да прилагат разпоредбите на Директивата като рамка на законодателството си и при вътрешни процедури по медиация.

Държавите-членки поемат задължението да въведат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими за съобразяване на директивата, преди 21 май 2011 г. Не по-късно от 21 май 2016 г. Комисията представя на Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет доклад по прилагането на Директивата, който при необходимост се съпровожда от предложения за изменение на Директивата.

От горните разпоредби достигаме до извода, че поставените в рамковото законодателство изисквания към споразумението са следните:

- Наличие на писмено споразумение, постигнато в процедура по медиация, на което да бъде придадена изпълнителна сила, при условие, че то не противоречи на законодателството на държавата-членка, в която се отправя искането за изпълняемост;
- Придаване на изпълнителна сила на споразумението от съд или от друг компетентен орган посредством специални актове- съдебно решение или друг акт, съставено или заверено от лице с публични функции, в съответствие с вътрешното законодателство на държавата-членка;
- Признаване на изпълнителната сила на споразумението, постигнато в резултат на процедура по медиация, в друга държава -членка.

3. Резолюция на Европейския регламент от 13 септември 2011 г. относно прилагането в държавите-членки на Директивата относно медиацията, нейното въздействие върху медиацията и възприемането ѝ от съдилищата(2011/2026(INI))(2013/C51 E/03)³³⁴.

В изпълнение на поетите задължения за транспониране на рамковото законодателство на Директивата, след докладване от държавите-членки за законодателните и други инициативи и механизми за завършване на процеса на прилагане на нейните норми, Европейският парламент със своя резолюция от 13.09.2011 г. констатира следното по проблемите, поставени на разглеждане в този доклад:

³³⁴ ОВ С 51, 22/02/2013, с.17-20.

3.1. отбелязва, че за достигане на изпълняемост на споразуменията, постигнати чрез медиация, държавите-членки имат процедура за придаване на същата сила на такива споразумения като при съдебно решение;

3.2. тази процедура се постига чрез внасянето на споразумението в съда или чрез нотариалното му заверяване; в някои държави-членки постигнатото чрез медиация споразумение може да получи изпълнителна сила от съдилищата (Гърция, Словения), в други – на споразумението може да бъде придадена изпълнителна сила като на нотариален акт (Германия, Нидерландия);

3.3. отбелязва, че резултатите, постигнати по-специално в Италия, България и Румъния доказват, че медиацията може да предостави икономично и бързо извънсъдебно решаване на спорове чрез процедури, пригодени за нуждите на страните;

3.4. признати са добрите резултати, постигнати от финансовите стимули, предвидени в Закона за медиацията в България; отчетено е обаче, че тези успехи се дължат и на продължителния интерес от медиацията от страна на българската съдебна система; отчетено е, че в България е осъществена медиация по две трети от насочените за медиация дела и половината от тях са били приключили успешно чрез медиация.

4. Резолюция на Европейския парламент от 25 октомври 2011 г. относно алтернативно разрешаване на спорове по граждански, търговски и семейни дела(2011/2117(INI))(2013/C 131 E /01)³³⁵.

Със своя резолюция от 25 октомври 2011 г. Европейският парламент отбелязва постигнатото от държавите-членки в областта на прилагане на Директивата. Заедно с това намира, че е необходимо законодателно действие за определяне на минимални стандарти, върху които да се основава алтернативното разрешаване на спорове, за да се осигури рамка за това разрешаване в правния мир на държавите-членки. Европейският парламент намира, че законодателните мерки, приети на равнище Европейски съюз, ще улеснят прилагането на алтернативното разрешаване на спорове и ще насърчат физическите и юридическите лица да прибягват по-често до него, особено при трансгранични спорове, предвид по-сложната, скъпа и продължителна съдебна процедура за разглеждане на спорове от този вид.

В общите стандарти за алтернативно разрешаване на спорове, приети с Резолюцията на ЕП, са включени: придържане към споразумение за алтернативно разрешаване на спорове; независимост, прозрачност, ефективност, справедливост, безпристрастност и поверителност; последици за давностните срокове; изпълняемост на споразумения, произтичащи от алтернативното разрешаване на спорове; квалифициране на трети страни (т.8 от Резолюцията). Набелязани са и конкретни следващи стъпки, които трябва да бъдат предприети, за подобряване предоставянето на обща информация за правата и тяхното упражняване, както и конкретна информация за различните видове алтернативно разрешаване на спорове, публикуване на актуални статистически данни за високата изпълнимост на споразуменията, постигнати в такива процедури.

5. Законодателните дебати при приемане на измененията в Закона за медиацията относно придаване на изпълнителна сила на споразуменията:

С предложения за изменения и допълнения към Закона за медиацията, приети през 2011 г., се въвеждат изискванията на Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси.

³³⁵ ОВ С 131, 08/05/2013, с.1-8.

5.1. От обсъждането, проведено на първо четене от депутатите в 41 –вото Народно събрание³³⁶, могат да бъдат открити следните дискуссионни въпроси по проблемите, предмет на този доклад:

5.1.1. по въпроса за придаване изпълнителна сила на споразумението, постигано чрез медиация – поставен е въпросът защо това споразумение, което е доброволно уреждане на спорове, следва да се изпълнява принудително и какво налага различен режим от общия по Закона за задълженията и договорите и общото изпълнително производство; поставен е също въпросът по каква процедура ще бъде одобрявано това споразумение, с какъв акт ще се одобрява, ако то е със силата на съдебна спогодба, то същата е изпълнително основание по чл. 404 ГПК и не е необходимо отделен текст, за да се придава такава сила на споразумението чрез медиация;

5.1.2. народните представители са намерили за излишно да се променя ГПК чрез преходни и заключителни разпоредби на Закона за медиацията (предложен е нов текст чл. 234 а ГПК), за да се предвижда нова процесуална норма в ГПК, която по същество дублира съдържанието на разпоредбата на чл. 18 ЗМед.; ангажиментите по изпълнение на изискването на Директивата за придаване на изпълняемост на споразумението елегантно се осъществяват чрез въвеждане на специална норма в ЗМед., без да бъде засегнат стабилитетът на ГПК;

5.1.3. Изразено е разбирането, че само писменото споразумение, постигнато в процедура по медиация, по инициатива на всяка от страните (с изричното съгласие на останалите), може да бъде представено за одобрение от съда, освен ако не противоречи на закона и на добрите нрави. Одобрението от съда споразумение се приравнява по правни последици с тези на съдебната спогодба;

5.2. Анализът на обсъжданията на второ четене откроява следните дискуссионни проблеми относно изпълняемостта на споразумението, постигано в производство по медиация³³⁷:

5.2.1. необходимо ли е споразумението да е писмено, за да му се придаде изпълнителна сила;

5.2.2. може ли да бъде придадена сила като на съдебна спогодба на споразумение по неправилен спор, за което има започнала процедура по медиация;

5.2.3. споразумението, постигано в резултат на медиация, подлежи на принудително изпълнение само ако е одобрено от съда.

Дебатите показват, че идеята на законодателя ни при приемането на изменението и допълненията на Закона за медиацията през 2011 г., е да въведе изискванията на Директивата относно придаване изпълнителна сила на споразумение, постигано в резултат на процедура по медиация, само ако то отговаря на следните условия:

1) да е в писмена форма със задължителните реквизити от съдържанието ѝ, предвидени в чл. 16, ал. 1, предл.3 ЗМед.;

2) неговият предмет на уреждане да е правен спор;

3) споразумението придобива изпълнителна сила след одобряването му от съда;

³³⁶ Стенограма от обсъжданията на проекта на Закона за изменение и допълнение на Закона за медиацията(№ 002-01-110 от 21.12.2010, 41-вото НС).

³³⁷ Стенограма от обсъжданията на проекта на Закона за изменение и допълнение на Закона за медиацията(№ 002-01-110 от 21.12.2010, 41-вото НС

4) съдът одобрява споразумението след потвърждаването му от страните, ако то не противоречи на закона и добрите нрави;

5) одобреното от съда споразумение се приравнява по правни последици с тези на съдебната спогодба.

6. Анализ на вътрешната нормативна уредба – чл. 18 ЗМед: Нека да направим анализ доколко е постигната тази идея на законодателя с приетата разпоредба на ЗМед.:

6.1. Отличителен белег на споразумението, постигано в процедура по медиация, е възможността за страните по спора да определят както формата, така и неговото съдържание (чл. 16, ал. 1 ЗМед.). То обвързва само страните по спора, не може да бъде противопоставено на трети неучастващи в спора лица. Обвързващото му действие спрямо страните се състои в задължителния характер на договореното между тях в споразумението, подобно на извънсъдебната спогодба.

2. Споразумението може да бъде в *устна форма*. Сключеното в устна форма споразумение не може да бъде одобрено от районния съд по реда на производството, предвидено в чл. 18, ал. 1 ЗМед., тъй като съдът не може да направи извод относно съответствието му със закона и добрите нрави. Още по-малко то може да има „силата на съдебна спогодба“ по смисъла на чл. 18, ал. 1 ЗМед.

6.3. Споразумението може да бъде сключено в *писмена форма*. Писменото споразумение трябва да има минималното задължително съдържание, предвидено в чл. 16, ал. 1 ЗМед. При желание на страните, в него може да бъде предвидена и форма на отговорност за неизпълнение на задълженията, поети с него (чл. 16, ал. 2 ЗМед.). Сключеното в резултат на процедура по медиация писмено споразумение подлежи на одобрение от съда. В случай, че процедурата по медиация се е провела в рамките на образувано и висящо съдебно производство, това споразумение може да бъде одобрено от съда, пред който производството е висящо. В случай, че производството по медиация е започнало и е проведено, преди спорът да бъде отнесен за разглеждане пред съд, споразумението по правен спор подлежи на одобрение от районните съдилища в страната (чл. 18, ал. 1 ЗМед.).

6.4. Споразумението може да бъде оформено в *писмена форма с нотариална заверка на подписите на страните по спора*. При тази форма страните също могат да предвидят отговорност за неспазване на поетите задължения с него (чл. 16, ал. 2 ЗМед.). В качеството си на спогодба с нотариална заверка на подписите, споразумението е сред документите, въз основа на които може да бъде поискана от съда издаването на заповед за незабавно изпълнение въз основа на документ по реда на чл. 418 ГПК. Съгласно чл. 417, т.3 ГПК, споразумение с нотариална заверка на подписите може да послужи като основание за издаване на заповед за изпълнение и допускане на незабавно изпълнение за съдържашите се в споразумението задължения за заплащане на парични суми или други заместими вещи, както и за предаване на определени вещи. Макар че разполагат с тази възможност за придаване на изпълнителна сила на споразумението, сключено в писмена форма с нотариална заверка на подписите, на основание чл. 18, ал. 1 ЗМед. страните имат право да се обърнат към съда, за да поискат одобрение на това споразумение от него³³⁸. Ако страните се възползват от тази възможност, то споразумението ще подлежи на одобрение от съда, пред който производството е висящо (в хипотезата на проведена медиация в рамките на вече образувано съдебно производство) или от районния

³³⁸ По аргумент за по-силното основание от факултативния характер на заповедното производство – така Чернев, С. Заповедно производство, София, 2012, с. 88-89; Влахов, Кр., Актуални проблеми на новия Граждански процесуален кодекс, второ издание, София, 2012, с. 134

съд (в хипотезата на започнала медиация преди спорът между страните да е бил отнесен за разглеждане пред съда – чл. 18, ал. 1 ЗМед.).

6.5. Законът е лаконичен по отношение правната уредба на производството по одобрение на постигнатото в резултат на медиация споразумение. Той съдържа единствено кумулативните условия, за да бъде одобрено споразумението (чл. 18, ал. 2 ЗМед). Те са следните: 1) изрично потвърждаване на споразумението от страните пред съда; и 2) проверка от съда на споразумението относно съответствието му със закона и добрите нрави. След съпоставителен анализ на предвидените в чл. 18, ал. 2 ЗМед. предпоставки за одобрение на споразумението в резултат на медиация от съда и нормата на чл. 234 ГПК можем да достигнем до извода, че те са идентични на тези при одобряване на съдебната спогодба.

6.6. Безспорно е, че определението за одобряване на съдебната спогодба има охранителен характер³³⁹. С такъв характер – охранителен, е и производството пред районните съдилища за одобряване на сключено от страните в резултат на медиационно производство споразумение³⁴⁰. То се развива по съвместна молба на страните по спора, постигнали писмено споразумение пред медиатор, на което споразумение същите искат да придадат предвидените в чл. 18, ал. 1 ЗМед. последици.

В случай, че спорът между страните е вече висящ пред съда, след като сключат медиационно споразумение, то те разполагат с възможността то да бъде одобрено от съда, пред който делото е висящо, като съдебна спогодба по реда и с правните последици, предвидени в чл. 234 ГПК³⁴¹.

За разлика от акта при одобряване на съдебната спогодба, в производството по чл. 18, ал. 1 ЗМед. районният съд се произнася с решение – също типичен охранителен акт. Това решение е окончателно, ако удовлетворява съвместната молба на страните, т.е. одобрява постигнатото между страните споразумение по чл. 18, ал. 1 ЗМед., като го възпроизвежда изцяло. По аргумент от чл. 537, ал. 1 ГПК, решението за одобряване на постигнатото в резултат на медиация споразумение между страните не подлежи на обжалване.

7. Процесуални последици: Съгласно чл. 18, ал. 1 ЗМед., споразумение по правен спор по смисъла на чл. 1, ал. 1 от закона, постигнато в процедура по медиация, *има силата на съдебна спогодба и подлежи на одобрение от районните съдилища в страната (курсив мой- Т.Гр.)*. Заглавието на разпоредбата гласи: „Придаване на изпълнителна сила на споразумението”.

Буквалният прочит на текста означава, че всички споразумения, постигнати в производство по медиация, без значение на формата, в която те са облечени, *имат силата на съдебна спогодба*, дори преди да са одобрени от районните съдилища на страната. Освен това установяваме, че заглавието на разпоредбата не съответства на нейното съдържание. „Силата на съдебна спогодба” по смисъла на чл. 18, ал. 1 ЗМед. означава препращане към текста, уреждащ съдебната спогодба – чл. 234 ГПК. Съгласно чл. 234, ал. 3 ГПК, съдебната спогодба *„има значение на влязло в сила решение и не подлежи на обжалване пред по-горен по степен съд”*. Освен изпълнителна сила по отношение на притезателни права, включени в нейния предмет, съ-

³³⁹ Сталев, Ж., Мингова, А., Стамболиев, О., Попова, В., Иванова, Р., Българско гражданско процесуално право, девето преработено и допълнено издание, София, 2012, с. 494.

³⁴⁰ В този смисъл изрично Решение от 01.07.2013 г. на СРС по г.д.№ 8906/2013 г.

³⁴¹ В този смисъл е констатацията на Европейския парламент в резолюцията му от 13.09.2011 г., т. 6, че България е предприела инициатива за въвеждане на финансови стимули пред страните, които избират медиация – те получават възстановяване на 50 % от държавната такса, която е платена за сезиране на съда, ако разрешат успешно спора чрез медиация. Този финансов стимул се съдържа в правилото на чл. 78, ал.9 ГПК и се прилага при приключване на делото със съдебна спогодба.

дебната спогодба има всички правни последици на съдебно решение, включително сила на пресъдено нещо³⁴².

7.1. Теорията: В теорията е изразено мнение, че валидното споразумение, постигнато в производство по медиация, поражда само материално-правен ефект между страните по спора и не е в състояние да обвърже трети лица, неучаствали в това производство. Заедно с това, споразумението не поражда процесуални последици – не се ползва със сила на пресъдено нещо и няма характер на съдебно изпълнително основание. Ако покрива съдържанието на спогодба или друг договор, облечен в нотариален акт или писмена форма с нотариална заверка на подписите, сключеното споразумение би могло да обоснове искане за издаване на заповед за изпълнение. Споразумението може да бъде включено в основата на съдебна спогодба, като само тогава то ще има значението на влязло в сила съдебно решение³⁴³.

7.2. Коментар: Струва ми се, че изразеното становище относно липса на процесуални последици на споразумението, резултат от медиационно производство, е частично некоректно. Затрудненията при определяне на тези процесуални последици се пораждат и от недостатъчно прецизната формулировка от законодателя ни на разпоредбата, която ги урежда – чл. 18, ал. 1 ЗМед.

След анализа на рамковото законодателство в областта на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни спорове, както и на последващите резолюции на Европейския парламент за изпълнение на изискванията на Директивата, критичния анализ на разпоредбата от вътрешното ни законодателство, е необходимо да направим следните изводи по интересоващата ни проблематика:

7.2.1. Устното споразумение, постигано в производство по медиация между страните, не е в състояние да породи предвидените в чл. 18, ал. 1 ЗМед. процесуални последици – да има „силата на съдебна спогодба“, още по-малко да му бъде придадена изпълнителна сила. То не може да бъде одобрено от районния съд по реда на производството, предвидено в чл. 18, ал. 1 ЗМед., тъй като съдът не може да направи извод относно съответствието му със закона и добрите нрави.

7.2.2. Сключеното в писмена форма между страните споразумение в резултат на медиация, поражда предвидените в чл. 18, ал. 1 ЗМед. процесуални последици – „силата на съдебна спогодба“, т.е. сила на пресъдено нещо и изпълнителна сила, след одобрението му от съда. Това одобрение може да бъде извършено в рамките на вече образувано съдебно производство от съда, пред който процесът е висящ. В този случай одобрението ще бъде извършено по реда на одобряването на споразумението като съдебна спогодба, с финансовия стимул за ищеца – възстановяване на половината от заплатената държавна такса по чл. 78, ал. 9 ГПК. След одобряването на споразумението от съда, съдебната спогодба има процесуалните последици, предвидени в чл. 234 ГПК – сила на пресъдено нещо и изпълнителна сила (при притезания, включени в нейния обхват). Одобрението на постигнатото в производството по медиация писмено споразумение може да бъде извършено от районните съдилища, в случаите, когато спорът между страните не е бил отнесен към съда преди започване на процедурата по медиация. Производството по одобряване е с охранителен характер и завършва със съдебно решение, с което се възпроизвежда изцяло постигнатото между страните споразумение. В тези хипотези, *само одобреното от районния съд споразумение има силата на съдебна спогодба и процесуалните последици, свързани с нея – сила на пресъдено нещо и изпълнителна сила за притежателните права в нейния обхват*. Съдът, пред който е предявен иск по въпрос, разрешен между страните с одобрено по реда на чл. 18, ал. 1 ЗМед. споразумение, целящ неговото преуреждане, е длъжен да приеме за недопустимо пререшаването на доброволно разрешения от страните в одобреното от районния съд споразуме-

³⁴² Сталев, Ж., Сила на пресъдено нещо в гражданския процес, София, 1959, с. 322.

³⁴³ Сталев, Ж., в съавт., цит. курс, с. 496.

ние въпрос. Одобрено от съда споразумение в този случай има смисъла на спогодба, която урежда отношенията между страните и докато тя ги обвързва, нито една от тях не може да претендира, че отношенията между тях са различни от тези, които прогласява спогодбата. След като този принцип важи за всички спогодби, сключвани в охранителното производство за развод по взаимно съгласие (чл. 100 и чл. 101 СК (отм.), чл. 51 СК³⁴⁴), на основание чл. 18, ал. 1 ЗМед. той важи и за процесуалните последици на одобреното от районния съд споразумение в производството по медиация.

7.2.3. Оформеното в писмена форма с нотариална заверка на подписите на страните по спора споразумение може да послужи като основание за издаване на заповед за незабавно изпълнение въз основа на документ по реда на чл. 418 ГПК. В този случай, чрез издаването на заповедта и допускането на незабавното ѝ изпълнение, на споразумението се придава изпълнителна сила (чл. 404, т.1 ГПК). Макар и сключено в писмена форма с нотариална заверка на подписите, това споразумение няма „силата на съдебна спогодба“ по смисъла на чл. 18, ал. 1 ЗМед. Ако същото бъде представено за одобрение – било от съда, пред който делото е висящо, било от районния съд, то след одобрението му то придобива значението на съдебна спогодба и процесуалните последици, свързани с нея – сила на пресъдено нещо и изпълнителна сила за притезателните права в нейния обхват.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Критичният анализ на разпоредбата на чл. 18, ал. 1 ЗМед., посветен на процесуалните последици на споразумението, постигано в производство по медиация, позволява да се направят следните изводи и предложения de lege ferenda:

- Необходимо е законодателят ни да отстрани несъответствието между заглавието на разпоредбата и нейното съдържание. В чл. 18, ал. 1 ЗМед., с превръщането към „силата на съдебна спогодба“, са уредени процесуалните последици на одобреното от съда споразумение, резултат от медиационно производство. Те не се свеждат само до „придаване на изпълнителна сила на споразумението“, каквото е заглавието, а включват и силата на пресъдено нещо – на одобреното от съда споразумение. Ето защо е необходимо при следваща законодателна промяна да бъде отстранено това несъответствие, като разпоредбата да бъде озаглавена: „*Последици на споразумението*“.

Неудачен е избраният от законодателя изказ в разпоредбата на чл. 18, ал. 1 ЗМед. Преди всичко, от тълкуването се остава с впечатление, че всяко споразумение, без оглед на формата му, „има силата на съдебна спогодба“ и то преди да бъде одобрено от районния съд. Това е недопустимо. Няма как да бъдат придадени процесуални последици на едно материално-правно по характера си споразумение между страните, ако съдът не извърши проверка за неговото съответствие със законите разпоредби и добрите нрави. От друга страна, при избраната поредност от законодателя може да бъде направен извод, че всяко едно споразумение, дори без да е одобрено от съд, има силата на съдебна спогодба. Този неудачен изказ следва да бъде премахнат със следната редакция: „*Писмено споразумение по правен спор по смисъла на чл. 1 от закона, постигнато в процедура по медиация, подлежи на одобрение от районните съдилища в страната и има силата на съдебна спогодба*“.

Този израз съответства и на Директивата, съобразно чл. 6, § 1 от която е вменено изискването на държавите-членки да гарантират на страните да бъде придаде-

³⁴⁴ В този смисъл Решение № 755/11.07.2011 г. по гр.д.№ 27/2010 г. на ВКС, ГК, I г.о.

на изпълнителна сила на съдържанието на постигнатото в резултат на медиация писмено споразумение.

ЛИТЕРАТУРА

1. Влахов, Красимир, Актуални проблеми на новия Граждански процесуален кодекс, второ издание, София, 2012.
2. Сталев, Ж., Мингова, А., Стамболиев, О., Полова, В., Иванова, Р., Българско гражданско процесуално право, девето преработено и допълнено издание, София, 2012.
3. Сталев, Ж., Сила на пресъдено нещо в гражданския процес, София, 1959.
4. Чернев, Силви, Заповедно производство, София, 2012.

За контакти:

Гл. ас. д-р Таня Панайотова Градинарова, Катедра "Частноправни науки", Юридически факултет, Русенски университет "Ангел Кънчев", GSM: 0898626471; e-mail: t.gradinarova@abv.bg